

Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy z rodziny czarnuchowatych (Coleoptera: Tenebrionidae) w Polsce

The state of knowledge concerning beetles of family darkling beetles (Coleoptera: Tenebrionidae) in Poland

Dawid MARCZAK¹, Robert LASECKI², Radosław MROCYŃSKI³

¹Kampinoski Park Narodowy, ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin
oraz Wydział Ekologii przy Wyższej Szkole Ekologii i Zarządzania w Warszawie,
ul. Wawelska 14, 02-061 Warszawa; e-mail: dawid.marczak@gmail.com

²ul. Wojska Polskiego 42, 17-111 Boćki; e-mail: petrel@o2.pl

³Dziarny 18, 14-200 Iława; e-mail: radzio.fm@gmail.com

ABSTRACT: New faunistic records concerning 36 species of the family Tenebrionidae in Poland are given. During investigations 4 new for the Mazurian Lakeland, 1 new for Mazovian Lowland and the Baltic Coast and 5 new for Podlasie were found.

KEY WORDS: Coleoptera, Tenebrionidae, records, faunistic, Poland.

Rodzina czarnuchowatych (Tenebrionidae) po włączeniu do niej dawnych rodzin omiękowatych (Lagriidae) i cisawkowatych (Alleculidae) liczy obecnie w Polsce 86 gatunków (IWAN 2004).

Większość danych faunistycznych dotyczących rozsiedlenia przedstawicieli tej rodziny zawarta jest w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1987). W latach późniejszych nie ukazała się żadna praca poświęcona rozmieszczeniu czarnuchowatych w omawianych poniżej krainach, natomiast istnieje szereg prac faunistycznych gdzie można znaleźć pojedyncze dane o przedstawicielach tej rodziny (m.in. KUBISZ i in. 2000; GAWROŃSKI, OLEKSA 2006, 2007).

Prezentowana praca ma na celu uaktualnienie wiedzy o rozmieszczeniu czarnuchowatych w Polsce, szczególnie w krainach: Pobrzeże Bałtyku, Pojezierze Pomorskie, Nizina Mazowiecka, Podlasie oraz Puszcza Białowieska.

Poniżej podajemy nowe stanowiska 34 gatunków czarnuchowatych. W przypadkach gdy są to gatunki nowe dla poszczególnych krain, zaznaczono to gwiazdką przy nazwie krainy. O ile nie zaznaczono inaczej wszystkie okazy dowodowe znajdują się w kolekcjach autorów. Układ systematyczny przyjęto za BURAKOWSKIM i in. (1987), natomiast aktualne nazewnictwo za IWANEM (2004).

Zastosowano następujące skróty: DM – Dawid MARCZAK, DPM – Danuta PEŁOWSKA-MARCZAK, RL – Robert LASECKI, RM – Radosław MROCYŃSKI.

Autorzy składają podziękowania dr hab. Dariuszowi IWANOWI za zachęte, cenne wskazówki i owocne dyskusje.

Blaps mortisaga (LINNAEUS, 1758)

– Pojezierze Mazurskie: Dziarny (UTM: DE03), 12 VIII 2008 – 1 ex., w budynku gospodarczym, leg. et coll. RM; oprócz okazu dowodowego w latach 2006–2009 obserwowano kilkadziesiąt osobników tego gatunku, jednak zawsze w okolicach budynków gospodarczych.

Gatunek niedawno wykazany (po przeszło 100 latach) z Pojezierza Mazurskiego (RUTA 2005; GAWROŃSKI, OLEKSA 2007).

Phylan gibbus (FABRICIUS, 1775)

– Pobrzeże Bałtyku: Słowiński Park Narodowy, Rowy (XA36), 11 VII 2004 – 3 exx., na plaży, leg. et coll. RL; oprócz tego w latach 2004–2007 bardzo licznie znajdowany na całej linii brzegowej Bałtyku graniczącej z Słowińskim Parkiem Narodowym – DM.

Opatrum riparium W. SCRIBA 1865

– Puszcza Białowieska: Cisówka (FD96), 2 V 2004 – 1 ex., na piaszczystej, polnej drodze w okolicy Zalewu Siemianówka, leg. et coll. RL.

Opatrum sabulosum (LINNAEUS, 1760)

– Pobrzeże Bałtyku: Słowiński Park Narodowy, Rowy (XA36), 28 VI 2005 – 1 ex., na plaży, leg. DM – obserwacja, brak okazu dowodowego

– Pojezierze Mazurskie: Wipsowo (DE87), 14 IV 2004 – 1 ex., na torowisku kolejowym, leg. et coll. DM; Nerwik (DE85), 18 VI 2007 – 1 ex., na polnej drodze, leg. et coll. DM; Dziarny (DE03), 11 V 2009 – 1 ex., sucha łąka, leg. et coll. RM; Suwalski Park Krajobrazowy, Turtul (FF10), 7 VII 2008 – 1 ex., sucha łąka, pod odchodami krów, leg. et coll. RM.

– Puszcza Białowieska: Cisówka (FD96), 2 V 2004 – 1 ex., na piaszczystej, polnej drodze w okolicy Zalewu Siemianówka, leg. et coll. RL.

Melanimon tibiale (FABRICIUS 1781)

- Pojezierze Mazurskie*: Nerwik (DE85), 22 IV 2003 – 2 exx., 2-letni młodnik sosnowy, na piasku, leg. et coll. DM.
- Podlasie*: Boćki (FD33), 13 IV 2004 – 2 exx., porzucone pole uprawne, leg. et coll. RL.

Crypticus quisquilius (LINNAEUS, 1761)

- Pobrzeże Bałtyku: Słowiński Park Narodowy, Rowy (XA36), 11 VII 2003 – 1 ex., na plaży, leg. et coll. DM.
- Pojezierze Mazurskie*: Nerwik (DE85), 22 IV 2004 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy, na piasku, leg. et coll. DM; Olsztyn (DE65), 6 VI 2004 – 1 ex., 10 VI 2004 – 1 ex., na piaszczystej drodze, leg. et coll. RL; Dziarny (DE03), 20 VI 2007 – 1 ex., na piasku, leg. et coll. RM.

Bolitophagus reticulatus (LINNAEUS, 1767)

- Pobrzeże Bałtyku*: Słowiński Park Narodowy, Rowy (XA36), 11 VII 2003 – 1 ex., na plaży, leg. et coll. DM.
- Pojezierze Mazurskie: Olsztyn (DE65), 23 IV 2004 – 2 exx., w rozkładającym się owocniku hubiaka pospolitego, leg. et coll. RL; Nerwik (DE85), 16 VIII 2004 – 2 exx., w hubiaku pospolitym, leg. DM, coll. DPM; Iława vic. (DE03), 20 IV 2007 – 1 ex., w owocniku hubiaka pospolitego, leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 25 IV 2009 – 1 ex., 7 VI 2009 – 4 exx., w nocy na owocniku hubiaka pospolitego, leg. et coll. DM; w całym Kampinoskim Parku Narodowym bardzo licznie obserwowany w owocnikach hubiaka pospolitego – DM.

Eledona agricola (HERBST, 1783)

- Pojezierze Mazurskie: Mazurski Park Krajobrazowy, Krutyń (EE24), 16 V 2004 – 6 exx., w w przesuszonym owocniku *Polyporus* sp., leg. et coll. RL.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 8 V 2009 – 1 ex., 7 VI 2009 – 1 ex., w nocy na korze brzozy, leg. et coll. DM.

Diaperis boleti (LINNAEUS, 1758)

- Pobrzeże Bałtyku: Słowiński Park Narodowy, Rowy (XA36), 8 VII 2004 – 1 ex., na plaży, leg. et coll. DM.

- Pojezierze Mazurskie: Dziarnówko (DE03), 18 VIII 2007 – 1 ex., w owocniku porka brzozonego, leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 25 IV 2009 – 2 exx., w nocy na korze brzozy, leg. et coll. DM.
- Podlasie*: Boćki (FD33), 11 IV 2004 – 3 exx., w owocniku hubiaka pospolitego, leg. et coll. RL;

Neomida haemorrhoidalis (FABRICIUS, 1787)

- Pojezierze Mazurskie: Mazurski Park Krajobrazowy, Krutyń (EE24), 16 V 2004 – 2 exx., w przesuszonym owocniku *Polyporus* sp., leg. et coll. RL.
- Nizina Mazowiecka*: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 8 V 2009 – 4 exx., 7 VI 2009 – 2 exx., w nocy na owocniku hubiaka pospolitego, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, Famułki Królewskie (DC59), 8 VII 2009 – 1 ex., leg. et coll. RM; na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego gatunek bardzo liczny, często obserwowany – DM.
Rzadki gatunek leśny, uznawany za relikwyt lasów pierwotnych (IWAN 2004).

Scaphidema metallicum (FABRICIUS, 1972)

- Pojezierze Mazurskie: Olsztyn (DE65), 3 VI 2004 – 1 ex., 12 VI 2004 – 1 ex., pod korą murszejącego pnia, leg. et coll. RL; Nerwik (DE85), 2 VII 2004 – 1 ex., pułapka Barbera w 5-letnim młodniku sosnowym, leg. et coll. DM; Iława vic. (DE03), 30 V 2008 – 1 ex., na pniu murszejącej brzozy, leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Wiejca (DC69), 29 IV 2010 – 1 ex., w nocy na pniu wierzby, leg. et coll. DM.

Platydemia violaceum (FABRICIUS, 1790)

- Pojezierze Pomorskie: Przebędowo (XA86), 21 III 2006 – 1 ex., pod korą buka, leg. et coll. RL.
- Pojezierze Mazurskie: Nerwik (DE85), 21 IV 2003 – 1 ex., 12 IV 2004 – 1 ex., pod mchem w dolnej części pnia dębu, leg. DM, coll. DPM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 25 X 2009 – 5 exx., 8 XI 2009 – 1 ex., 16 V 2010 – 1 ex., pod mchem w dolnej części pni dębów, leg. et coll. DM.

Alphitophagus bifasciatus (SAY, 1824)

- Podlasie*: Boćki (FD33), 6 VII 2009 – 1 ex., w budynku, pod fragmentem drewna, leg. et coll. RL.

Myrmexixenus subterraneus CHEVROLAT, 1835

- Pojezierze Mazurskie*: Dziarny (DE03), 16 II 2009 – 1 ex., wysiany z mrowiska *Formica* sp., leg. et coll. RM.

Corticeus unicolor PILLER et MITTERPACHER, 1783

- Pojezierze Pomorskie: Przebędowo (XA86), 27 IV 2007 – 2 exx., pod korą buka, leg. et coll. RL.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 25 IV 2009 – 11 exx., 8 V 2009 – 6 exx., 16 V 2009 – 1 ex., 7 VI 2009 – 6 exx., 16 VI 2009 – 8 exx., 10 VII 2009 – 5 exx, w nocy na pniach brzoź i dębów, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, Karczmisko (DC89), 27 IX 2009 – 4 exx., pod korę dębu, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Roztoka” (DC79), 22 IV 2009 – 8 exx., 17 VI 2009 – 1 ex., w nocy na pniach dębów, leg. et coll. DM.

Corticeus bicolor (OLIVIER, 1790)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 8 V 2009 – 2 exx., 7 VI 2009 – 3 exx., w nocy na pniach brzoź, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, Karczmisko (DC89), 27 IX 2009 – 1 ex., pod kora dębu, leg. et coll. DM.

Corticeus fasciatus (FABRICIUS, 1790)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Roztoka” (DC79), 22 IV 2009 – 1 ex., 17 VI 2009 – 1 ex., w nocy na pniach dębów, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 10 VII 2009 – 3 exx., w nocy na pniach dębów, 16 V 2010 – 1 ex., na próchniejącej brzozie, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, Karczmisko (DC89), 27 IX 2009 – 1 ex., pod korą dębu, leg. et coll. DM., Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Zamczysko” (DC69), 1 VII 2010 – 1 ex., pod korą dębu, leg. et coll. DM.

Corticeus pini (PANZER, 1799)

- Pojezierze Mazurskie: Olsztyn - Pieczewo (DE65), 23 IV 2004 – 1 ex., 21 V 2008 – 1 ex., pod korą sosny, leg. et coll. RL.

Palorus depressus (FABRICIUS, 1790)

- Nizina Mazowiecka: Warszawa - Las Bielański (DC99), 10 VI 2009 – 2 exx., pod korą dębu, leg. et coll. RL.

Tribolium castaneum (HERBST, 1797)

- Pojezierze Mazurskie*: Dziarny (DE03), 11 VI 2007 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. et coll. RM.

Tribolium madens (CHARPENTIER, 1825)

- Podlasie*: Boćki (FD33), 29 V 2007 – 1 ex., pod stertą suchego drewna, leg. et coll. RL.

Alphitobius diaperinus (PANZER, 1797)

- Pojezierze Mazurskie: Olsztyn (DE65), 23 VIII 2004 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. et coll. RL; Dziarny (DE03), 27 V 2007 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Pociecha (DC89), 16 VI 2009 – 1 ex., śródleśna osada, w mieszkaniu, leg. et coll. DM.

Uloma culinaris (LINNAEUS, 1758)

- Pojezierze Pomorskie: Przebędowo (XA86), 29 VII 2005 – 3 exx., w stercie trocin, leg. et coll. RL.
- Pojezierze Mazurskie: Pisz vic. (EE54), 2 V 2005 – 1 ex., w murszejącym pniu, leg. et coll. RL; Dziarnówko (DE03), 2 V 2009 – 1 ex., w próchnie, leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 8 V 2009 – 1 ex., 7 VI 2009 – 2 exx., w nocy na pniach brzoź, leg. et coll. DM.
- Puszcza Białowieńska: Nadleśnictwo Białowieża, oddz. 547 (FD84), 2 V 2004 – 1 ex., na pniu ściętego drzewa, leg. et coll. RL.

Uloma rufa (PILLER et MITTERPACHER, 1783)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 15 V 2010 – 1 ex., w nocy na martwej sośnie, leg. et coll. DM.

Tenebrio molitor LINNAEUS, 1758

- Pojezierze Mazurskie: Nerwik (DE85), 17 VII 2003 – 1 ex., na pniu dębu, leg. DM, coll. DPM; Dziarny (DE03), 14 VI 2007 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Warszawa – Las Bielański (DC99), 11 VI 2009 – 1 ex., na pniaku dębowym, leg. et coll. RL; Kampinoski Park Narodowy, Pocięcha (DC89), 16 VI 2009 – 4 exx., śródleśna osada, w pomieszczeniu gospodarczym, leg. et coll. DM.
- Podlasie: Boćki (FD33), 16 VII 2005 – 1 ex., w budynku, w składzie otręb, leg. et coll. RL.

Neatus picipes LE CONTE 1862

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Famułki Królewskie (DC59), 11 VII 2009 – 1 ex., pod kora wierzby, leg. et coll. RM; Kampinoski Park Narodowy, Wiejca (DC69), 29 IV 2010 – 1 ex., w nocy na pniu wierzby, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 15 V 2010 – 1 ex., w nocy na korze dębu, leg. et coll. DM.

Stenomax aeneus (SCOPOLI, 1763)

- Podlasie*: Boćki (FD33), 27 IV 2006 – 1 ex., na pasku lepowym założonym na sośnie, leg. et coll. RL.
- Puszcza Białowiecka: Nadleśnictwo Białowieża, oddz. 472 (FD84), 3 V 2008 – 1 ex., na kłodach sosnowych, leg. et coll. RL.

Nalassus dermestoides (ILLIGER, 1798)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Pocięcha (DC89), 26 VII 2009 – 1 ex., na pniu sosny, leg. et coll. DM; Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 26 III 2010 – 2 exx., w nocy na pniach obumarłych brzoź, leg. et coll. DM.
- Puszcza Białowiecka: Siemianówka (FD96), 28 VIII 2006 – 1 ex., złowiony w czepak w podszycie boru mieszanego, leg. et coll. RL.

Allecula morio (Fabricius, 1787)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 2 VIII 2010 – 2 exx., w pułapce typu Netocia zainstalowanej w dziupli na dębie, leg. et coll. DM.

Prionychus ater (FABRICIUS, 1775)

- Pojezierze Mazurskie: Olsztyn – Las Miejski (DE66), 6 V 2000 – 1 ex., na pniu dębu, leg. et coll. DM; rezerwat „Kulka” (EE04), 4 VII 2007 – 1 ex., na kłodzie martwego dębu, leg. DM, brak okazji w kolekcji – fotografia dokumentacyjna.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Pociecha (DC89), 16 VI 2009 – 2 ex., w nocy na pniach debów, leg. et coll. DM.

Prionychus melanarius (GERMAR, 1813)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Roztoka” (DC79), 17 VI 2009 – 1 ex., w nocy na pniu dębu, leg. et coll. DM.

Pseudocistela ceramboides (LINNAEUS, 1761)

- Pojezierze Mazurskie: Nerwik (DE85), 26 VI 2002 – 1 ex., złowiony w czepak w runie na zrębie, leg. DM, coll. DPM; Groszkowo (DE85), 16 V 2004 – 1 ex., na pniu ściętej sosny, leg. et coll. DM.

Isomira murina (LINNAEUS, 1758)

- Pojezierze Mazurskie: Nerwik (DE85), 26 VI 2002 – 2 ex., złowione w czepak w runie na zrębie, leg. DM, coll. DPM; Olsztyn (DE65), 14 VI 2004 – 1 ex., 19 VI 2004 – 1 ex., na roślinności zielnej, leg. et coll. RL; Dziarny (DE03), 23 VI 2009 – 1 ex., leg. et coll. RM.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Brzozówka (DC79), 13 VI 2010 – 1 ex., w czepak na wilgotnej łące, leg. et coll. DM.

Mycetochara flavipes (FABRICIUS, 1792)

- Pojezierze Mazurskie: Olsztyn (DE65), 12 VI 2004 – 2 ex., pod korą wierzby, leg. et coll. RL.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Sieraków” (DC89), 10 VI 2009 – 2 ex., w nocy na pniach brzoź, leg. et coll. DM.

Cteniopus flavus (SCOPOLI, 1763)

- Nizina Mazowiecka: Stanisławów (EC39), 23 VII 2005 – 1 ex., złowiony w czepak na roślinności zielnej, leg. et coll. RL.

Omophlus betulae (HERBST, 1783)

– Nizina Mazowiecka: ca 5 km W ad Brok (ED43), 3 VI 2006 – 2 exx., na topoli, leg. et coll. RL.

SUMMARY

Eighty-six species of darkling beetles (Coleoptera: Tenebrionidae) have been hitherto reported from Poland. In this paper we are presenting new data on the occurrence of 36 Tenebrionidae species from the Baltic Coast, Pomerania Lakeland, Mazurian Lakeland, Mazovian Lowland, Podlasie and Białowieża Forest. *Bolitophagus reticulatus* is newly reported from the Baltic Coast; *Melanimon tibiale*, *Crypticus quisquilius*, *Myrmexichenus subterraneus* and *Tribolium castaneum* are newly reported from the Mazurian Lakeland; *Melanimon tibiale*, *Diaperis boleti*, *Alphitophagus bifasciatus*, *Tribolium madens* and *Stenomax aeneus* are newly reported from Podlasie; *Neomidia haemorrhoidalis* is newly reported from the Mazovian Lowland.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1987: Chrząszcze Coleoptera – Cucujoidea, część 3. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, **14**: 1-309.
- GAWROŃSKI R., OLEKSA A. 2006: Wstępna waloryzacja alei śródpolnych Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego na podstawie chrząszczy saproksylicznych. Parki nar. Rez. przyr., **25** (1): 85-107.
- GAWROŃSKI R., OLEKSA A. 2007: Nowe stanowiska rzadkich i zagrożonych chrząszczy (Coleoptera) z północnej Polski. Wiad. entomol., **26** (1): 5-14.
- IWAN D., 2004: Czarnuchowate (Tenebrionidae). [W:] Bogdanowicz W., Chudzicka E., Piliński I., Skibińska E. (red.): Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. MiIZ PAN, Warszawa: 71-73, 112-113.
- KUBISZ D., HILSZCZAŃSKI J., GARBALIŃSKI P. 2000: Chrząszcze (Coleoptera) rezerwatów Czerwińskie Góry I i II i ich otuliny w Puszczy Kampinoskiej. Parki nar. Rez. przyr., **19** (4): 83-89.
- RUTA R. 2005: Nowe stanowisko pokątnika złowieszczka *Blaps mortisaga* (L.) (Coleoptera: Tenebrionidae) w dolinie Noteci oraz uwagi o występowaniu, biologii, ekologii i zagrożeniu pokątników. Wiad. entomol., **24** (1): 33-42.

